

Rauniokoulutuksen perusteet

KOIRAN VALMIUKSIEN KEHITTÄMISEEN HAASTAVISSA OLOSSUHTEISSA

(PEKO-Teams 28.9.2026 Myöhänen, Matikainen & Soisalo, muistiinpanot: Liikanen)

Koulutuksen tavoitteet

Rauniokoirakoulutuksen tavoitteena on kehittää koiran **alustavarmuus**, **ketteryys**, **motivaatio**, **itsenäinen työskentely** ja **hajun lähteen tarkka *pointtaaminen*** sortumapelastustehtävissä.

Koiran vaatimukset

Rauniokoiran tulee pystyä liikkumaan betonipalkeilla, kaltevilla ja liukkailla pinnoilla. Sen on kyettävä etsimään vähähajuinen henkilö useiden metrien syvyydestä ja osoittamaan selkeästi kohta, josta vahvin haju tulee, vaikka ohjaajalla ei olisi näköyhteyttä.

Itsenäinen työskentely

Koira työskentelee kasalla itsenäisesti, koska ohjaajan liikkuminen sortumassa voi aiheuttaa lisävaaran. Koiran neljä tassua jakavat painoa, ja koira pystyy liikkumaan nopeammin ja kevyemmin vaikeissa kohdissa.

Koulutettavuus

Riittämätön terveys, ketteryys tai epävarmuus voi rajoittaa koiran soveltuvuutta rauniopelastukseen, mutta koulutuksella voidaan kehittää niin motivaatiota, alustavarmuutta, ketteryyttä kuin ilmaisuakin. Koulutuksessa eteneminen tehdään aina koiran **yksilöllisten edellytysten** mukaan.

Rauniokoiran tulee pystyä liikkumaan betonipalkeilla, kaltevilla ja liukkailla pinnoilla. Koulutuksella voidaan kehittää niin motivaatiota, alustavarmuutta kuin ketteryyttäkin, kun koiralla on siihen riittävät fyysiset ja psyykkiset edellytykset.

“SAR-makkararingin" koulutusmalli

“SAR-makkararinki" on pennuille ja aloitteleville koirille tarkoitettu vaiheittainen koulutusmalli, jossa rakennetaan ensin maalihenkilömotivaatio, itsenäinen etsintä, nenätyö ja alustataidot suorapalkalla ennen haukkuilmaisun yhdistämistä raunioetsintään.

Harjoituksen periaate

Ohjaaja tuo koiran hihnassa maalihenkilöiden luo, ja 3–6 maalihenkilöä antaa koiralle makupaloja ennen piiloutumista. Aluksi henkilöt ovat näkyvillä, myöhemmin valmiina piiloissa, kauempana, näkymättömissä ja vaikeiden alustojen tai onkaloiden takana.

Maalihenkilön toiminta

Koira saa maalihenkilöltä ruokaa, rauhoittuu tämän luona, jonka jälkeen maalihenkilö kuljettaa koiran aktiivisesti takaisin ohjaajan eteen palkaten ja kehuen. Kun ruoka loppuu, maalihenkilö näyttää tyhjät kädet ja muuttuu passiiviseksi, jolloin koira siirtyy itsenäisesti seuraavan henkilön etsintään.

Vaihtamisen estäminen

Jos koira yrittää vaihtaa löydetyn maalihenkilön toiseen, uusi henkilö nousee seisomaan ja löydetty henkilö kutsuu koiran takaisin. Näin koira oppii pysymään ensimmäisen löytämänsä henkilön luona eikä saa palkkaa vaihtamisesta.

Ohjaajan rooli

Ohjaaja on alkuvaiheessa **passiivinen**: he eivät ohjaa koiraa alueella, puhu koiralle tai kehu sitä harjoituksen lopussa. Maalihenkilö vastaa motivaation rakentamisesta, ja koulutusta voidaan jatkaa suorapalkalla noin vuoden tai jopa puolitoista vuotta.

Eteneminen

Vaikeutta lisätään pienin askelin, jotta koiran motivaatio säilyy. Maalihenkilöiden määrä on sovitettava koiran yksilölliseen hallittavuuteen; joillekin kolme henkilöä voi olla enimmäismäärä, vaikka sopiva vaihteluväli voi olla noin 3–6.

3–6 maalihenkilöä antaa koiralle makupaloja ennen siirtymistä. Aluksi henkilöt ovat näkyvillä, myöhemmin valmiina piiloissa ja kauempana sekä vaikeiden alustojen tai onkaloiden takana.

Ohjaaja on passiivinen

Koira hakeutuu aktiivisesti maalihenkilöiden luokse. Alustaa ja piiloja vaikeutetaan vaiheittain.

Harjoituksessa käytetään yhtä piiloa kierrosta kohti mutta useita toistoja. Ensimmäinen lähetys tehdään ilman apua, minkä jälkeen voidaan käyttää ääni- tai näköapua, heittopalkkaa tai maalihenkilön palkkavihjettä, jotta koira oppii onnistuneen perillemenon.

Pointtaava ilmaisu vaikeilla alustoilla

Tekniset toistot opettavat koiran etenemään vaikealla alustalla hajun lähteelle, pitämään kuono tarkassa kohdassa ja ilmaisemaan häiritsemättä itseään tai ohjaajaa.

Tekniikkatreenit

Harjoituksessa käytetään yhtä piiloa kierrosta kohti mutta useita toistoja. Ensimmäinen lähetys tehdään ilman apua, minkä jälkeen voidaan käyttää ääni- tai näköapua, heittopalkkaa tai maalihenkilön palkkavihjettä, jotta koira oppii onnistuneen perillemenon.

Perillemenon vahvistaminen

Tavoitteena on, että koira menee suoraan ja ketterästi mahdollisimman lähelle maalihenkilöä, työntää kuononsa kohtaan, josta haju tulee voimakkaimmin, ja pysyy siinä ilmaisun ajan. Jos haukkuilmaisu häiritsee perillemenoa, haukku voidaan jättää hetkeksi pois ja palkata koira suoraan perillemenosta.

Palkkaus

Maalihenkilö käyttää mielellään suuria makupaloja, joita annetaan yksi kerrallaan. Myös lelupalkkaiselle koiralle voidaan antaa vähintään yksi ruokapala tarkasta pointtauksesta ja lelu vasta pointtaavasta haukusta, jotta fokus siirtyy oikeaan hajukohtaan.

Radiopuhelimen käyttö

Kouluttaja antaa maalihenkilölle palkkausmerkin radiopuhelimen **valolla ilman ääntä**, jotta koira ei opi odottamaan radiopuhelimen ääntä. Maalihenkilö merkitsee oikean toiminnan esimerkiksi sanomalla “Jes" ja antaa palkan heti oikeaan aikaan.

Alustojen vaikeuttaminen

Harjoituksia vaikeutetaan käyttämällä liikkuvia, kaltevia, epätasaisia ja liukkaita pintoja, rengaskasoja, pieniä aukkoja ja tunkeutumismateriaalia. Kaivamista ei suosita, koska se voi vahingoittaa koiraa tai piilossa olevaa henkilöä.

Koiran viretila ja soveltuvuus

On tärkeää korostaa koiran toimintakykyä, rauhallista etenemistä ja sitä, ettei koiraa pidä pakottaa sille sopimattomaan lajiin.

Aran koiran eteneminen

Ensin on erotettava toisistaan todellinen arkuus ja tottumattomuus. Jos koira etenee jo seuraavalla toistolla, vaikeus on voinut johtua vain uuden alustan kokemattomuudesta. Harjoitus on pidettävä tasolla, jolla koira pystyy etenemään ja säilyttämään luottamuksensa.

Ylivireyden säätely

Ylivireää koiraa ei nostateta lisää, vaan sen tunnetila rauhoitetaan ennen tehtävää. Keinoina ovat esimerkiksi:

- Etukäteen kotona ja eri tilanteissa rauhoittumisen ja keskittymisen opettaminen
- Maahan heitettyjen namien syöminen
- Rauhallinen makkararinki, jossa maalihenkilö syöttää koiraa paikallaan ennen kuljetusta

Yksilöllisyys

Harjoittelu ei ole kilpailu korkeimmasta saalisvietistä. Jokaisella koiralla on oma toimiva viettitasonsa, ja sekä yli- että alivire voi heikentää tarkkuutta, turvallisuutta ja toimintakykyä.

Lajin soveltuvuus

Jos koira pysyy huolellisesta koulutuksesta huolimatta ahdistuneena tai arkana, on arvioitava, sopiiko laji sille. Kaikkien koirien ei tarvitse työskennellä raunioilla, ja koiran hyvinvointi voi edellyttää muuta harrastusta.

Haukkuilmaisu

Haukun kestoa harjoitellaan vaihtelevasti. Maalihenkilön on seurattava haukun laatua eikä pidettävä kiinni ennalta päätetystä ajasta, mikäli koiran suoritus heikkenee.

Keston vaihtelu

Haukun kestoa vaihdellaan esimerkiksi 2 sekunnista kahteen minuuttiin, mutta pitkiä suorituksia tehdään harvemmin. Kestoa voidaan tarkastella myös sekunteina eikä vain haukkujen lukumääränä.

Haukkuilmaisun opetus

Ilmaisu opetetaan erikseen esimerkiksi kentällä, ja alkuopetuksen voi ohjaaja itse tehdä. Tämän jälkeen ilmaisua harjoitellaan muutaman osaavan maalihenkilön kanssa ennen siirtoa etsintätilanteisiin.

Haukun tulkinta

Jos haukku alkaa heikentyä ennen suunniteltua aikaa, maalihenkilön tulee palkata koira vielä silloin, kun haukku on vahva. Maalihenkilön on **luettava koiraa** ja poikettava alkuperäisestä ohjeesta, jos se palvelee koiran oppimista paremmin.

Haltuunotto maalihenkilöltä

Kokeisiin liittyvän haltuunoton eli vietinvaihdon harjoittelua tehdään erikseen. Etsintäharjoituksissa haltuunottoa tehdään vain harvoin ja vasta kun koira pystyy ilmaisemaan maalihenkilöä häiriintymättä ohjaajan lähestymisestä.

Harjoittelun määrä

Haltuunottoa ei harjoitella usein raunioilla, vaan hallintaa ja tottelevaisuutta rakennetaan kotona, kentällä ja leikin avulla. Raunioilla harjoittelu voidaan aloittaa vasta myöhemmin, jopa kokeisiin osallistumisen jälkeen, jotta koiran fokus maalihenkilöön säilyy.

Harjoitusmenetelmät

- **Malli 1:** Ohjaaja ottaa koiran varovasti pois maalilta ja lähettää sen heti toiselle maalille, joka voi antaa ääniavun.
- **Malli 2:** Koira asetetaan maahan, ohjaaja käy haastattelemassa maalihenkilöä ja palaa palkkaamaan koiraa toistuvasti, kunnes koira rauhoittuu ennen uutta lähetystä.

Variaatio

Haltuunottoa vaihdellaan ensimmäisen, toisen tai kolmannen maalihenkilön kohdalle, jotta koira ei ennakoi sitä. Ohjaajan tulee lähestyä ja kytkeä koira hienovaraisesti ilman, että koira menettää palkkausfokustaan.

Maalihenkilöiden koulutus

Maalihenkilöiden oikea-aikainen ja koiraa lukeva toiminta muodostaa suuren osan rauniokoiran koulutuksesta, joten kokemattomia henkilöitä tulee kouluttaa asteittain.

Maalihenkilön vastuu

Maalihenkilö rakentaa koiran motivaatiota, antaa palkan oikealla hetkellä, aktivoi

koiraa tarvittaessa ja auttaa sitä etenemään perille. Koulutusvaiheessa käytetään erityisesti **osaavia, iloisia ja koiraa lukevia** maalihenkilöitä.

Henkilöiden valinta

Nuorille tai kokemattomille koirille kaikki ihmiset eivät sovi maalihenkilöiksi. Jotkut koirat väistävät tiettyjä henkilöitä esimerkiksi hajujen tai muun koiralle vaikeasti tulkittavan syyn vuoksi, vaikka ihminen toimisi oikein; tällaisia henkilöitä käytetään ensisijaisesti kokeneiden koirien kanssa.

Koko ryhmän oppiminen

Kouluttajan tulee kehittää jokaisessa harjoituksessa sekä koiraa, ohjaajaa että maalihenkilöä. Myös ne henkilöt, joita ei vielä käytetä tietyn koiran maalina, seuraavat harjoituksia ja oppivat koiran lukemista, palkkaamista ja tarvittaessa ohjeista poikkeamista.

Rakentava viestintä

Jos uutta harrastajaa ei käytetä jonkin koiran maalihenkilönä, syy pitää selittää. Näin henkilö ymmärtää, että ratkaisu liittyy koiran koulutustarpeisiin eikä heidän arvoonsa tai asemaansa ryhmässä.

Turvallisuus ja varusteet

Koiran turvallinen työskentely raunioilla, nopea varusteiden poistaminen sekä suojatossujen käyttö ympäristöissä, joissa voi olla lasia tai muita tuntemattomia vaaroja.

Nopeasti irrotettavat varusteet

Koiralla suositellaan käytettäväksi nopeasti avattavaa lukkopantaa tai vastaavaa narua, jotta koiran päätä ei tarvitse pujottaa varusteista ja koira pääsee nopeasti toimintaan ilman varusteiden poistamiseen liittyvää konfliktia. Rauniotyöskentelyssä koira työskentelee turvallisuussyistä **ilman ylimääräisiä varusteita**.

Suojatossut

Suojatossuja voidaan käyttää rakennuksissa, vanhoissa tehdasrakennuksissa tai muissa paikoissa, joissa voi olla lasinsiruja tai muita ennalta tuntemattomia

vaaroja. Koira kannattaa totuttaa tossuihin etukäteen, koska alussa liikkuminen voi olla kömpelöä.

Teknisen perustreenin yhteenveto

Suurin osa harjoittelusta tehdään toistoihin perustuvana teknisenä perustreeninä, jossa koiran itsenäisyys, motivaatio, alustavarmuus ja tarkka ilmaisu rakennetaan ennen vaativampia kokonaisuuksia.

Harjoittelun painotus: 80–90 prosenttia treeneistä voi olla teknisiä toistoja vaikeilla alustoilla, yläpiiloilla ja vähähajuisilla piiloilla. Tavoitteena on vahvistaa perillemenoa ja tarkkaa pointtaavaa ilmaisua ilman tarpeetonta toistojen lisäämistä silloin, kun koira jo osaa asian.

Koulutusjärjestys: Pennulle aloitetaan makkararingillä, jossa opetetaan itsenäinen työskentely, irtoaminen, nenätyö, rakopiilot, erilaiset alustat ja maalihenkilömotivaatio. Kentällä erikseen opetettu voimakas haukku yhdistetään raunioetsintään vasta, kun nämä perustaidot ovat kunnossa.

Apujen käyttö: Ensimmäinen lähetys piilolle tehdään yleensä ilman apua. Uusintalähetyksissä voidaan käyttää ääni- tai näköapua, palkkanäyttöä tai muuta selkeää vihjettä, jotta koira ymmärtää, että sama piilo etsitään uudelleen.

Vaativien harjoitusten rajoittaminen: Usean henkilön etsintää, haltuunottoja, pitkiä haukkuja ja täysin suljettuja piiloja tehdään harvoin, koska niiden ei pidä heikentää koiran itsevarmuutta tai motivaatiota. Harjoitukset sovitetaan koiran etenemiseen ja yksilölliseen tarpeeseen.